

41244 sz./kig. 1914.

A hadi szükségletek fedezése céljából kibocsátandó kölcsön sikerének előmozdítása

Valamennyi főszolgabíró és polgármester úrnak, továbbá községi elöljáróságoknak

A midőn a belügyminiszter úr f. évi 8223. eln. sz. rendeletét alkalmazkodás végett közlöm, egyúttal ama várakozásomnak adok kifejezést, hogy a kibocsátandó kölcsön sikeréhez fűződő elsőrangú állami érdekre való tekintettel minden rendelkezésre álló eszközt felhasználnak arra, hogy a hadi kölcsönre való aláírási feltevésnek teljes sikere legyen.

„A nagy történelmi igazság érdekében folyó háborúnk rendkívüli kiadásokkal jár. A kormány a hadi szükségletek fedezése céljából kölcsön kibocsátást határozta el, amire az 1912. évi LXIII. Törvénycikk felhatalmazást ad. A hadi kölcsön jegyzésének részletes feltételeit a kibocsátott ismertetésekből módjában áll az ország közönségének megismerni.

Az összes szakértők véleménye szerint a pénzpiac helyzete kedvező e kölcsön kibocsátására. A Monarchiának és hatalmas szövetségesünknek hadműveletei olyan sikereket mutatnak fel, hogy a háború kedvező kimenetele tekintetében még az aggályoskodók sem kételkedhetnek. A kibocsátandó kölcsön feltételei úgy vannak megállapítva, hogy a kötvények megszerzése üzletileg is igen előnyös tőkebefektetés lesz. Minden előfeltétele megvan tehát annak, hogy a kölcsön jegyzésére való felhívást nagy siker koronázza.

De ez kívánatos is. Kívánatos nem csak az állam pénzügyi érdekében, amely a hadviselés és ezzel kapcsolatos egyéb rendkívüli kiadások fedezésére szükséges pénzeszközöknek hitelművelet útján előterjesztése teszi szükségessé, de kívánatos a közigazgatás(i) és a hadviselés sikerét lényegesen befolyásoló erkölcsi szempontokból is. Közigazgatási szempontokból azért, mert csak úgy kerülhetjük el, hogy a háború következtében valutánk értéke meg ne romoljék, ha hazánkban mindazok, akik tőkék felett rendelkeznek, e tőkéjük egy részének kölcsönképpen az állam részére való felajánlása által lehetővé teszik a hadi kiadásoknak ily módon való fedezését. De kívánatos az a hadviselés sikere érdekében is, mert azt a lelkesedést, amellyel a hazának legszegényebb fiai hadba vonulnak, egyedüli vagyonukat, életüket örömmel áldozván fel a haza oltárán egy jobb jövő reményében, ki kell egészíteni a tehetősebb és a vagyonos osztályok lelkesedésének, amellyel vagyonukat vagy legalább annak egy részét ajánlják fel, nem is ajándékképpen, hanem kölcsönképpen a hadviselés érdekében. A hadi kölcsönökre való aláírási felhívások eredménye fokmérője lesz annak, hogy minő lelkesedés hatja át a társadalom tehetősebb és vagyonos osztályait az ország létérdekéért vívott harcok érdekében és minő bizalommal néznek ezek az osztályok a jövő alakulásai elé.

Ezért kötelessége a haza minden hű fiának vagyoni erejéhez mérten résztvenni. A hadi kölcsön aláírási feltételei úgy vannak megállapítva, hogy a kölcsön jegyzéséhez az ország legtávolabb vidékein is mindenki könnyű szerrel hozzá juthat. A kölcsön jegyzésére igénybevehetők a moratórium-rendelet értelmében az 1914. évi augusztus hó 1-e előtt elhelyezett egyébként moratórium alá eső betétek is. Amidőn alispán úr figyelmét az előadottakra felhívom, elvárom alispán úrtól és a törvényhatóság összes tisztviselőitől, hogy

saját hatáskörükben a közönség felvilágosítása, nagy arányú társadalmi agitáció megindítása a helyi hírlapok megfelelő irányítása és minden más rendelkezésre álló eszközzel oda fognak hatni, hogy a hadi kölcsönre való aláírási felhívásnak minél nagyobb eredménye legyen, s hogy hasonló eredménye legyen, s hogy hasonló irányban való tevékenységre serkentsék a rendezett tanácsú városok és községek közegeit is.

Kétségtelen, hogy a közönség kezei között a rendesnél jóval nagyobb mennyiségű készpénzkészletek vannak felhalmozva, amelyek a közgazdasági forgalomból kivonatván, gazdasági viszonyaink alakulására termékenyítő hatást nem gyakorolhatnak. Ennek részben a közönség bizalmatlansága, részben az a tévhit az oka, hogy a közönség attól tart, hogy esetleg az 1914. évi aug. hó 1-e utáni takarékbetétekre is ki fog terjesztetni a moratorium, s így inkább gyümölcsozatosan magánál tartja pénzkészleteit, sem mint kitegye magát annak, hogy akkor, amikor szüksége lesz rá, ne jusson pénzéhez. De oka ennek a megfelelő befektetési alkalmak hiánya is, ami a beállott gazdasági pangás következménye.

Ezen a kedvezőtlen állapoton lényegesen segíthet a kormány által tervezett kölcsön kibocsátás, s elsősorban arra kell törekedni, hogy a közönség körében felhalmozott felesleges pénzkészletek lehetőleg nagy mértékben használtassanak fel a kölcsön jegyzésére. E tekintetben a közönség felvilágosítása által igen nagy eredmények lesznek elérhetők, mert a közönség magánérdeke teljes mértékben fedi a közérdeket. S a közönség felvilágosítása tekintetében nagy feladat hárul a közigazgatási közegekre. Világosítsák fel a közönséget, hogy a pénzüknél is tulajdonképpen az állam hatalma, tekintélye és fizetőképessége adja meg az értékét, s hogy ugyanezek a tényezők biztosítják a kibocsátandó kölcsön kötvényeinek értékét. Célszerűen járnak el tehát azok, akik náluk tartogatott pénz helyett ily kötvényeket vesznek, mert ily módon pénzüik 6 százalékos kamatot hoz, s mert ha bármikor készpénzre lenne szükségük, kötvényeiknek az Osztrák-Magyar banknál (ezidőszerint 5 és félszázalék mellett) való lombardírozása útján mindig szerezhetnek maguknak a kötvény értékének 75 százaléka erejéig pénzt. E mellett a kibocsátandó kölcsön kötvényeit az Osztrák-Magyar bank és a budapesti nagy pénzintézetek 1915. évi december hó 31-éig a felek kívánságára költségmentesen fogják megőrizni és kezelni.

Úgy a közgazdaság, mint egyesek magánérdekei szempontjából arra kell továbbá törekedni, hogy mindazok, akik a háború következtében rendkívüli bevételekhez jutottak, tehát elsősorban a hadseregszállítók, továbbá azok a gazdálkodók, akiknek lovaikat, járműveiket terményeiket sokszor busás térítési díjak ellenében igénybe vette a katonaság a háború céljaira, az így kapott pénzüket gyümölcsozatosan helyezték el, s erre nincs (al)kalmasabb és egyszersmind hazafiasabb módon mint ez összegnek a kibocsátandó hadi kölcsön kötvényeibe való fektetése.

Bizonyára sokan lesznek, akik takarékpénztári betétjeiket fogják felhasználni a kölcsönjegyzésre, s ez helyes is annyiban, amennyiben hazánkban eddigelé túlnyomóan takarékpénztár betétek formájában helyeztetek el olyan állandó jellegű megtakarítások is, amelyek a nyugati államok példájára megfelelőbben lettek volna elhelyezhetők állami kötvényekben. Viszont természetes, hogy nem kívánatos a takarékpénztár betéteknek oly mértékű megmozdítása, amely az illető intézetet fizetési zavarokba jutathatná, mert hiszen a legjobb intézet sem tudja egyszerre kifizetni összes betéteit.

Ilyen esetek remélhetőleg nem is fognak előfordulni, de bekövetkezhetik, hogy egyes intézetek vezetői ettől való félelmükben, a közönséget inkább a kölcsön ellen igyekeznek hangolni. A közigazgatási közegek tapintatos fellépése e téren a látszólagos ellentétes érdekek kiegyenlítése iránt igen sokat tehet, irányíthatja a közönséget, megnyugtathatja a pénzintézetek vezetőit és megakadályozhatja, hogy egyes pénzintézetek vezetői kizárólag önző érdektől vezérelve a közönség aláírási kedvét lohasszák. Mert tényleg nincs érdekellentét, s a kölcsön feltételei úgy vannak megállapítva, hogy minden jogos érdek méltányos kielégítést nyer. Még az, aki teljesen betétje erejéig akar is részt venni a

kölcsönben, nem kénytelen ezért visszavonni teljes betétjét. Elég, ha a jegyezni szándékolt összegek 40 százalékát veszi ki. Ebből kifizetheti az aláírt kötvényekért fizetendő első részletét, s az ennek fejében kapott ideiglenes kötvények lombardírozása által az utolsó részlet kifizetésére szükséges összeget. Ilyen módon a pénzüintézetek és a betevők érdekei kiegyenlíthetők, s e tekintetben szükség esetén a közigazgatási közegek közvetítőleg közrehatnak. Ha mindazonáltal várákozásom ellenére alispán úr azt tapasztálná, hogy akár egyes pénzüintézetek vezetói a kölcsönben részt venni óhajtó közönséget erről lebeszélni igyekeznek, vagy a betétek kiadása, s a felmondások elfogadása tekintetében indokolatlan nehézségeket támasztanak, akár pedig, hogy egyes pénzüintézetek betevői betétjeiket a kölcsön jegyzésére az intézet betéti állományával arányban nem álló olyan mértékben akarják igénybe venni, hogy ez által az illető pénzüintézet önhibáján kívül, létét fenyegető fizetési zavarokba jutna, erről tegyen haladéktalanul jelentést a pénzügyminiszter úrhoz.

Budapest, 1914. november 9.

Fazekas, alispán